

פ ר ו ט ו ק ו ל מ ס ' 2

מישיבת ועדת הכלכלה ביום ג', ד' באדר תשל"ד,
בתאריך 26 בפברואר 1974, בשעה 13.30

ש. תמיר - יו"ר	<u>חברי הועדה:</u>	נכחו:
י. יודין		
כ. מודעי		
פ. גרופר		
ע. אמודאי		
מ. דרובלס		
ה. זיידל		
א. זילברברג		
נ. קצב		
ע. פייברמן		
א. לבני		
א. בן ארי - התאחדות האכרים	<u>משתתפים:</u>	
ד. סדובסקי - ארגון מגדלי הדרים		
י. פרייס - מרכז חקלאי		
מ. שור - מרכז חקלאי		
ע. פרידלצדר - המרכז החקלאי		
א. איזקסון - "		
י. בן עזר - "		
י. איילנד - "		
צ. קיבן - "		
מר ברום - מנכ"ל משרד החקלאות		
מר טארבה - המרכז החקלאי		
מר כנעני - "		
א. בן-יעקב - "		
י. פלקסר	<u>מזכיר הועדה:</u>	
ד. לב	<u>כלכלן הועדה:</u>	
"חבר המתרגמים בע"מ"	<u>רשם:</u>	
1. דיון במיבוי חברי מועצת הפירות	<u>כדור הינום:</u>	
2. בקשת תמריץ ייצור לפרדסנים		

- 178 -

(מזכיר כ"מ 5.3.74)

היו"ר ש. תמיר: אני מכבד בנרכה את האורחים שלנו. אנחנו זנקש את סליחתם לשתיים-שלש דקות לעניינים קודמים של הועדה שלנו. ומיד אחר כך נפתח בדיון שלשמו בועדנו. עומדת בפנינו בעיה שאולי יש לה השלכה משפטית מסויימת, וזה מינוי חברי מועצת הפירות. קבלתי מכתב ממר ברגר, היועץ לענייני מועצות ייצור ושייוק במשרד החקלאות, על דעתו של מר ברום, ולפיו במועצת הפירות העמדה של המשרד היא שההרכב של המועצה יהיה: לנציגי הממשלה - 3 אחד ממשרד החקלאות, אחד ממשרד המסחר והתעשייה ואחד ממשרד האוצר; נציגי ציבור יהיו מטעם ההסתדרות הציונית העולמית והסוכנות אחד, מטעם המגדלים - 20, בחלוקה הבאה: המרכז החקלאי - 14, התאחדות האכרים - 4, האיחוד החקלאי - 1, המיעוטים - 1 יצרני פירות ויצרני מוצרי פירות - אחד מכל סקטור, סוחר פירות, סיטונאים - אחד לתבונה, אחד ללשכת המסחר, סוחר פירות קמעונאים - התאחדות הסוחרים - אחד, הקואופרציה הצרכנית - אחד - יחד שניים; צרכנים - אחד ואחד משני הסקטורים. סך הכל חברי המועצה - 32 חברים.

מר ברגר ומר ברום מבקשים שאנחנו נביא את התקנות בדבר מינוי חברי המועצה לאישור ועדת הכלכלה, כפי שהחוק קובע. בנוסף לכך כותב לי מר שכטרמן, יו"ר לשעבר של הועדה הזאת, כדלהלן: כידוע לך ועדת הכלכלה דנה בסוף הכנסת השביעית בתקנות בדבר דרכי מינוי מועצת הפירות, בהתאם לחוק מועצת הפירות - יצוא ושייוק, הטענות אישור הועדה. בדיון שערכה הועדה ביום 24.10.73, דרשתי כי במועצה יהיו שני מקומות לסוחר פירות הקמעונאים במקום אחד, כפי שהציע משרד החקלאות. נציג זה יבוא במקום נציג אחד של תבונה, שבהרכב המוצע נקבעו לו שני נציגים. הועדה החליטה, לאחר שהוכנסו מספר תיקונים נתקבות הנ"ל, לאשרן, כשיוגש לה מכתב מן השרים על השינוי הנ"ל בהרכב המועצה. אחרי דין ודברים עם מנכ"ל משרד החקלאות, מר ברום, הודיעני מר ברום לפני מספר ימים כי המשרד קבל את דעתי בנידון. אני רואה לכן את הנושא כמסוכם עוד בקדנציה הקודמת, ובהתאם לכך יש לאשר את התקנות, לאחר שיתקבל ההרכב המתוקן ע"י המועצה.

הכל טוב ויפה לכאורה, אבל לי יש ספק משפטי רציני, אם כאשר אנחנו יושבים כועדת כלכלה שנבחרה ע"י הכנסת השמינית, אנחנו בדרך זאת יכולים לגשר על העובדה שבימי כהונתה של הכנסת השביעית ועדת הכלכלה לא מינתה סופית את החברים. ויתכן שאם אנחנו בקל ראש, ובעשה את הדבר הקל ונאשר את זה באופן רטרואקטיבי, כפי שמציע ח"כ שכטרמן, אנחנו על ידי כך ניצור פגם יסודי בכל ההרכב, וכל החלטה שתקבל מועצת הפירות, לא תתפוס. לפיכך, אני חושב שהדבר הנכון לעשותו יהיה לבקש את היועץ המשפטי לממשלה להביע את דעתו. אני כיו"ר הועדה אינני רוצה להביע את דעתי כמשפטן. אבל יש לי ספקות קשים, כפי שכבר אמרתי לעוזרים שלנו - למזכיר הועדה וליועץ הכלכלי, ואני חושב שמה שמר שכטרמן מודיע לי היום כח"כ איננו תופס אחורה.

אם יש לחברים הערות בנידון, בבקשה,

בעשה דיון קצר.

מר גרופר: אני לא זכנס לענין שהעלית - זה ענין משפטי ואפשר לבחון את זה. השאלה שלי היא אחרת. בדרך כלל המינויים לענין הסקטורים בחקלאות באים לאחר משא ומתן ומגישים את זה פה אחד. אני רוצה רק לדעת אם בדרך זו זה בעשה, ועל דעת כל הנוגעים בדבר, בהצעה זו. אם היא על דעת כל הנוגעים בדבר, אז אני מציע לאשר את זה, כי אנחנו לא היינו בדיונים הקודמים ולא שמענו.

מר דרובלס: אני מציע לא לאשר היום את התקנות, אלא להזמין את שר המסחר והתעשייה במשרד החקלאות, לשמוע מהם לפי אילו קריטריונים הם מציעים את הרכב המועצה. יש לי מספר ערעורים בקשר לכך. המועצה לא מייצגת את כלל הציבור. לכן, לפני שבאשר את התקנות, אני מציע להזמין את הגורמים הנוגעים בכך, ואז נוכל להתייחס לדברים.

מר זילברברג: בנושא זה דבר שנים על שנים, ונכלל זה היו"ר של עכשו, חבר הועדה בקדנציה הקודמת היה שותף לחלק מהדיונים. ואנחנו קבלנו את הדיונים האלה בירושה מהחברים שלפנינו. זאת אומרת שעברנו דיונים על דיונים, ויו"ר הועדה הקודם המליץ על כמה בקורות, שבחלק מהן הלכו לקראתו ובחלק לא הלכו לקראתו. אם בסוף קבלנו מכתב, שהולכים לקראת היו"ר הקודם, לקראת כל התביעות שלו, אז למעשה הדיונים נגמרו בועדה. זכותו של חבר להגיד: הנה בתחדש, אבל אלה דברים שלקחנו בירושה מהקדנציה הקודמת, ושם גמרנו את כל שלבי הדיון. מבחינה משפטית - ניתן באמת לבדוק את הענין.

ג. קצב:

לשאלת ההרכב: אני חושבת שזה חוסר פרופורציה לדבר על שני צרכנים לעומת כל ההרכב הזה. בגלל זה בוצר מצב שהצרכנים בכלל לא הולכים לישיבות האלה, כי הם מרגישים עצמם חסרי אונים, אין להם השפעה, אין להם משקל. והענין גם כן בוגע להם. מכל מקום אני חולקת על ההרכב הזה, ואני מנקשת, גם אם לא נכנסים לעצם הענין, שתתקבל החלטה כאן שחלקם של הצרכנים יהיה גדול יותר.

היו"ר ש. תמיר:

נאופן מקרי לחלוטין נמצא כאן מר ברום לא בהקשר זה, אבל כיון שהוא מבקש הערה לנושא הזה, והוא אורח שלנו - ברשה לו.

מר ברום:

אני רוצה להסביר לח"כ קצב, שבדיונים שהיו בוועדת הכלכלה של הכנסת הקודמת לאישור החוק, לפי דרישת ועדת הכלכלה הוחלט בחוק שהמועצה תהיה מורכבת מלא יותר מ-35 אנשים, מהם רבע לא חקלאים, חוץ מהממשלה - 3, היינו רק 8, ואת השמונה האלה צריך לחלק בין הסיטובאים ובין הקמעונאים ובין הצרכנים, כך שהבקשה שלך איננה תופסת לפי החוק שהועדה אישרה.

היו"ר ש. תמיר:

רבותי, אנחנו לא מסכמים כעת דבר. אני מניח שאין התנגדות, אני שמעתי את מר זילברברג, שאנחנו בשמע את חוות דעתו של היועץ המשפטי, לכל הדעות. הנקודה שהבהרתי בהתחלה, אני חושב שהיא מובנת לכל - שאנחנו לא רוצים ליצור לקובה, כלומר, חור במצב המשפטי, ואם הענין תופס אחורה יתכן שאי אפשר יהיה לקיים דיון; אם אינו תופס אחורה, והענין נשאר פתוח, אז גם להערתו של ח"כ דרובלס וגם להערתה של ח"כ קצב יהיה מקום לדיון ענייני בינינו, בעזרת היועץ המשפטי, בזמן את בציג משרד החקלאות וכל מעוביין אחר ובסכם את הדבר. אני אישית חייב לומר שהיו לי השגות מרחיקות לכת לגבי כל החוק הזה, והייתי המסתייג העיקרי, או כמעט הבלעדי בגדו, אבל מה שנתקבל נתקבל, ואנחנו בנהג לפי החוק.

אנחנו ביגש לנושא השני. הנושא הוא מצב הפרדסנות. היו שתי הצעות לסדר היום, של ח"כ גרופל ושל ח"כ זילברברג, והמליאה העבירה זאת לדיון בוועדה שלנו. למעשה, ההצעה הראשונה לסדר היום שהועברה לוועדה הזאת בהרכבה החדש. בישיבה שהתקיימה בפעם האחרונה בנושא הפרדסנות בוועדה הזאת, עלה הנושא בהקשר של הקרה - הוחל בשנת 70 הגיע לסוף שנת 70 והיו המלצות מסוימות. כמעט כולן נגעו לקרה, אבל באותה הזדמנות הוזכרו גם 72/73 לגבי השומות קיזוז דמי הכנסה והפסדים של שנה אחת לעומת רווחים של שנה אחרת.

היום אנחנו דנים על הנושא בכללותו, לאור המצב שנתחדש והנתונים המיוחדים. יש לנו כאן קבוצת אורחים בכבדה וייצוגית מאוד: מר בן-ארי מהתאחדות האכרים, דוד סדובסקי מארגון מגדלי הדורים, מר פרייס, מר שור, מר פרידלנדר, מר טאובה, אליהו איזקסון, מר בן-עזר, מר איילנד, צבי קינן, ומר כנעני - מהמרכז החקלאי, ובן-יעקב מהמרכז החקלאי, ומר ברום - מנכ"ל משרד החקלאות.

ההצעה לסדר היום הוצעה ע"י שני חברי כנסת, ואני חושב שעלי להטעים את זאת, שמעוררים מאוד בנושא באשר הם עצמם עוסקים במקצוע במישרין או בעקיפין, והנושא החשוב הזה שהועלה על ידם הועלה מתוך קרבה מיוחדת אליו. הנוכחים פה הם כולם גם כן בציגים של גורמים אינטרסנטיים, במובן הרצוי והחיובי ביותר של המלה, ומר ברום מייצג, יחד אתנו, חברי הכנסת, את האינטרסים הכלליים, שאולי עולים בקנה אחד עם האינטרסים הספציפיים של הפרדסנים ומגדלי הדורים, ואולי לא תמיד עולים בקנה אחד. זאת נצליח לברר במהלך הדיון הזה, שנשתדל שיהיה ממצה ויחד עם זאת קומפקטי.

אם החברים שהעלו את הנושא לסדר היום ושאת תמצית נאומיהם חילקנו בין חברי הוועדה, רוצים להשלים בכמה מלים, כמקובל בוועדות הכנסת, כשיש צורך בכך - בבקשה.

פ. גרופר:

אין לי מה להוסיף, אני רק רוצה להדגיש שבזמן הדיון גם שר החקלאות הסכים אתנו בכל. הוא רק אמר שצריך קצת זמן בכדי לדעת מה המידה של ההפסדים - שהזמן יעשה את שלו, וזה ענין של מכירות בשווקי העולם. אבל שיש הפסד הוא הסכים. רק את גודל ההפסד, הוא אמר, שאי אפשר להעריך היום. מאז עברו כבר שבועיים ויותר, ונמצאים אתנו כאן בציגי המועצה ונציגי כל הארגונים. אני הייתי מציע הצעה:

לחזור עכשו כאן לדיון על הסיבות ועל כל מה שקרה - זה ענין ידוע, חולק חומר לכולם, החומר נאסף על ידי כל הגורמים בפרדסנות, כך שאי אפשר להגיד שהחומר לא מושלם, זה נעשה על דעת המגדלים בכל הארגונים, זה נעשה על דעת מועצת ההדריים, ולכן, לטובת הענין, אני חושב שהדיון היום צריך להתרכז סביב סעיף אחד: מה גודל העזרה שהענף צריך לקבל. וזה יתרום הרבה להעביר את זה הלאה, כי ההמלצות שלנו יעברו לשרים הנוגעים בדבר, או ועדת שרים לענייני כלכלה, ואם הענין יימשך - זה יהיה מאוחר, כי הקטיף בעיצומו, ועכשו זה הזמן להתייחס לעזרה עצמה.

מר זילברברג: אני גם כן שמח מאוד שההצעה הראשונה שהוצעה בכנסת השמינית לסדר היום

איחדה את כל חברי הסיעות וחברי הבעית והענין הועבר לועדה על דעת כולם. שמחתי גם על זה ששר החקלאות בדבריו בכנסת לא עמד בויכוח, להיפך, מתוך הידיעה הרחבה שיש לו בעניינים האלה, והיא רחבה מאוד, מתוך טיפול בענייני חקלאות עשרות שנים, גם הסכים למה שאמרו והוסיף לזה, כך שאין צורך כאן להסביר את הענין.

אני תומך, איפוא, בהצעתו של גרופר, שבתייחס היום בעיקר להצעות, ולא נשתדל להסביר אחד לשני דברים שאנחנו מנינים.

היו"ר ש. תמיר: תודה לח"כ זילברברג. אני רוצה לומר

לחברי הועדה, למר ברום ולאורחים הנוספים, שניבתים קבלתי אתמול תזכיר ארוך ומפורט מאזרח ששמו זכור בודאי לכל הנוגע לענף, ושמו סם דובינר. ומר דובינר, שאני מכיר אותו למעלה מ-15 שנה, היתה לי האפשרות לשתף איתו פעולה אישית בנושא הזה, ובנושאים שנגעו בו - אשכוליות, אריזה וכיו"ב - מסיג ומערער על חלק מההנחות המשותפות גם לח"כ גרופר גם לח"כ זילברברג וגם למגישי התזכירים שקבלנו. והתזכיר רצוף מספרים ואנליזות, מתהייב של סובסידיות למים, ועד לשיטות אריזה, ועד להבדלים הרווחיים או לא-רווחיים בין תפוזים לאשכוליות, ועד למונופולין של המועצה, על כל ההשלכות של אלה; והוא טוען שכמשלם מסים הוא חושב שאין כל הצדקה מלכתחילה לתפיסה שמונחת בגישה המקובלת של המגדלים.

כמו שעשינו עם כל החומר שהובא לועדה, אנחנו נתמצת אותו, ועד הישיבה הבאה הוא יהיה בפני חברי הועדה. הוא לא יהיה סוד. חברים אורחים ונציגי משרד החקלאות שיהיו מעוניינים לקבל עותק, יקבלו ברצון, כדי שהם יוכלו להתייחס אליו בכתב. אני רק מתייחס לדברים עכשו, כיון שמסתבר שיש מסיגים על הנחת היסוד המשותפת לשני המציעים. זה לא צריך לשנות מהפרוצדורה שלנו, אנחנו בתקדם ובשמע את האורחים שלנו. אני בכל זאת מציע לאורחים, גם על יסוד העיון הראשוני והלא-יסודי שהספקתי בינתיים לעשות בחומר שהומצא לנו, שישמיעו דברים נוספים לשכנוע הועדה שהיום במדינת ישראל שמקצת סובסידיות על לחם ועל סוכר ושמן ואורז, בדין או שלא בדין, אבל שעושה זאת, האוצר הזה, הממשלה הזאת אם היא תהיה ממשלת המשך, שהיום יש הצדקה למאות מליונים של סובסידיות לענף חשוב וחיוני זה. יש פנים לכאן ולכאן, ואני מציע שבדון בדבר. אני מציע שבדון גם באספקט של מחיר התפוז, האשכולית והלימון לצרכן הישראלי, בהשוואה למחירים של תפוחים ואגסים וכד', ואם יש הצדקה היום למחיר הישן, מזוית ראיה של מגדלים וזוית ראיה של צרכן. אם בסוף זה מגיע גם למשלם המסים. אני גם מציע שתתייחסו לנושא של מה בין שנה לרעותה. כלומר, מה צריכה להיות המדיניות של הועדה הזאת, בנואה בפני ממשלת ישראל להמליץ המלצות, עד כמה לקחת בחשבון רווחים של שנים קודמות או עתידות, כשאנחנו בתקלים בשנה עגומה, אם מבחינת שווי המטבע האירופי, אם מבחינת הנתונים הקשים בארץ, ויתר הנתונים שפרטתם בהצלחה מרובה בתזכירים שלכם.

אני בכוונה מציע כמה מן השאלות

הקשות, על מנת שהועדה תוכל להתייחס באופן מאוזן ולהגיע למימצאיה אחרי עיון בקושי, שללא ספק ועדת השרים לענייני כלכלה לאחר מכן, ומשרד האוצר יתקלו בהן, וכדאי שההמלצות שלנו יהיו לא רק טובות, אלא גם ריאליסטיות.

צ. קינן: רבותי, אני מודה לכם בשם החברים

שהזמנתם אותנו להציג את בעית

הפרדסנות השנה ולפרט את עיקרי התביעות שלנו והדרישות שלנו, כפי שהובאו בפני הכנסת והועברו לועדה הזו. אני הייתי רוצה לומר מלה אחת לגבי דברי היו"ר על מכתבו של מר דובינר. אני משוכנע שכל אזרח יש לו הזכות להסיג ולהביע עמדה לגבי כל נושא, וודאי לגבי כל נושא שמסתכם בסופו של דבר בכיסו של משלם המסים. אבל אני מוצא קצת פגם בעובדה שהסגתו של מר דובינר הוצגה במשקל שווה לנציגות כאן,

שאינה אינטרסנטית, אבל מייצגת ציבור שעוסק בנושא, מקיים אותו, והוא בודאי הפריט החשוב ביותר ביצוא הישראלי, ודאי מבחינת הערך המוסף הגדול ביותר בגדלו. והאבשים שיושבים כאן הם אומנם חקלאים, אמנם מגדלים, אבל אין להציג אותם מול אדם שמבחינה מסויימת הוא אפיזודה, ואבי מדבר על כך בצורה חופשית לגמרי, מפני שלא השתייכתי לציבור הנכבד הזה בתקופה שבו עמד בסכסוך מסויים עם מר דובינר, בויכוח עמו; אבל אני יוצא נגד זה שדעתו היום מוצגת כמייצגת דעה של ציבור, ומושנית לדבריו של שר החקלאות, שללא ספק איננו אינטרסנט בנושא זה, ויכול לשקול את הנושא בצורה אובייקטיבית. זה לגני הצגת הנושא של מר דובינר.

אני מביין שמכ"ל משרד החקלאות הציג לחברי הוועדה תזכיר מסויים אשר יש בו ביתוח הסיבות אשר הביאו את הפרדסנים לכאן, ומסביר את בקשתם לתמיכה בשנה זו שהיא שנת מצוקה. הייתי אומר, שנת מצוקה שניה, מפני שהיא באה אחרי שנת קרה.

הנתונים הנמצאים כאן מנוססים ברובם על מימצאי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ואינם כוללים הוצאות אשר הזמן גרמן, ואשר אי אפשר להציג אותן בסטטיסטיקה רשמית, אבל ללא ספק עלו למגדל כספים רבים היום בכדי לקיים את העצות. אני רוצה לציין שכל הנתונים השחורות על השמדה, על אי יצוא - הענף הזה, למרות קשיי המלחמה ופגעי טבע - שאין להאשים אף אחד בהם, שבאו אחרי המלחמה - התקיים כ-90% מהיקף הייצוא שלו, למרות שיתר ענפי הכלכלה ויתר ענפי היצוא אינם מסוגלים לקיים היקף יצוא כזה. אנחנו עושים את זה מפני שזה משרת ענף, ומפני שיש לנו עיסוק שאנחנו מנוססים בו, והופעתנו או אי-הופעתנו בו יכולה לקבוע את עתידנו גם בשנים הבאות.

אם לא אפרט את המסמך כולו, ואינני רוצה לשעמם את החברים בכך, הרי שאם נסתכל בערכים הזומינליים יהיו חסרים לענף השנה, לפי מסמך זה, שכולל חלק, אבל לא את כל הנושאים - 142 מליון ל"י בכדי שהוא יוכל להגיע במספרים זומינליים למצב שבו הוא יוכל להמשיך ולקיים את מטעיו, וכדי שיוכל להכנס עכשו לשנת עיבוד נוספת.

יש לי כאן מסמך משלים קצר, גם הוא מנוסס על הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, - ישנם כאן מספרים שמראים שהוצאות עלית העיבוד וההכנסה הצפויה המפורטת במסמך הקודם - אנחנו מגיעים לכך שהשנה תשאר בידי הפרדסנים יתרת רווח על ההוצאות, וזה אני מדגיש - זה למנוע רבית והחזר הון - 60 מליון ל"י, שהם מהווים 146 ל"י לדונם; וזה במשוקלל לכל הזנים. כלומר, יש חלק - בעיקר הזן העיקרי, שמוטי, שאפילו לאי היה לו הסכום הזה, בהנחה שכל ההתפתחות האחרות תהיינה זהות.

וזה אומר, שהיום, אם נביח שההוצאה כפי שמוצגת כאן לעיבוד הפרדס במחירים של 73-1974 תגיע לפחות ל-470 ל"י לדונם, וזה במצב של היום - אנחנו לא כוללים בכך את ההוצאות שתתווספנה לכך במרוצת השנה, הרי אנחנו רואים מכאן שהפרדסן אין לו במה לעבד את פרדסו. ודאי אין בזה שום רווח, ואין בזה שום החזר הון. זוהי התמונה.

לגבי איך שהדבר הזה נוצר, אני מוכן בכמה דקות נוספות להסביר למה נקלענו למצוקה הזאת, וממה נובע ההפסד הזה, ומה הביא את הפרדסנים לנוא ולקבל סיוע. אתם יודעים שכשפרצה המלחמה אנחנו היינו בתחילת העונה, ובנוסף לכל המכשולים או לכל המגבלות האחרות אשר חלו על כל העם, לא יכלנו לקיים את קצב היצוא, בהיותינו ענף יצוא עובתי. ואנחנו יודעים שבחדשים בהם ישנו מקום, או יצרנו לעצמנו מקום בשווקי העולם לנוא עם הפרי שלנו ולמכור אותו - אם לא בופיע בתקופה הזאת, הרי ישנו פרי אחר שיכנס תחתנו, ומה שלא נמכר אתמול לא יוכל להמכר בחודש אחר. וכתוצאה מהעובדה שנתקופה ראשונה זה היה כוח אדם, בתקופה שניה זה היה ציוד ואנשי מפתח, בתקופה שלישית זה הגיע לציוד מכאזי הדרוש להחזיק את הפרדסים ובתי האריזה, ובסופו של דבר - פרשה שזכתה לפרסום רב - בעית התובלה, ולאחר זאת בעית הנמלים, שגם הם היו מגוייסים, ולא יכלו לטפל בהיקף הזה, המתוכנן של היצוא - הגענו לכך שלא יכלנו ליצא מספר כזה, וזה מסתכם עד ה-10 לינואר - פיגרנו בכ-7 מליון חביות לעומת המתוכנן. אחרי זה רוב הפרי לא ניתן לייצוא, מפני שהשווקים אינם מסוגלים לקלוט כמות נוספת של פרי שלנו בתקופה שנותרה. וזה הפסד שאמנם בחלקו מאוזן על ידי תעשייה שלשמחתנו הרבה עד כה קולטת, וקולטת השנה בכמויות יותר גדולות מאשר בשנים קודמות - התארגנה לכך, ועד עתה לא השמדנו אף טונה של פרי, אבל המחיר לתעשייה - בתקופה שהפרדסנות היתה קטנה, והמחירים לפרי היצוא היו גדולים, ואחוז הבלאי היה קטן,

המחיר לתעשייה לא נקבע באורח כלכלי, הוא נקבע כמחיר שולי, כתוספת שמכסה רק בחלקו, ולא מכסה את הוצאות העיבוד אפילו. ולכן אין להתייחס לתמורה הזאת - אם בתייחס לסל או לסה"כ ההכנסה של הפרדסן, ואם אנחנו מציגים את הגרעון של מאה ארבעים וכמה מליוני ל"י לפי הניתוח האחד - ויש עוד ניתוחים נוספים מפגעים נוספים שפגעו בנו, הרי זה מבוסס על העובדה של ריכוז כל ההכנסות מהיצוא, כל ההכנסות מהתעשייה המקומית, מהשוק המקומי, שאגב נאמר עליו משהו כאן, אבל הוא בסה"כ מהווה 3-4% מכל היבול שלנו - ואם המחיר גבוה או המחיר במוך, השפעתו על סה"כ ההכנסה היא שולית לגמרי. הוא איננו מהווה גורם. סה"כ ההכנסה מסתכמת בכך שאנחנו נמצאים בגרעון שאנחנו מעריכים אותו - לפי הדו"ח הוא 142 מליון ל"י, אנחנו מעריכים אותו בכ-170 מליון, ואם הועדה תרצה, אפשר לתרץ ולנתח את ההפרשים האלה.

אבל ההפסד הגדול והזיכר ביותר זה

אובדן פרי - אובדן אפשרויות ייצור, בתקופה שהפרי הזה יכול היה להמכר, בלי יכולת להדביק, אם כי הדבקנו במידה מסויימת, ויש גורמים שאינם תלויים בנו, שאיפשרו לנו את זאת - היו תקלות ספרדיות מסויימות, ואנחנו אולי נוכל לשווק קצת יותר טוב ממה שחשבנו, אבל יחד עם זאת, לאחר מכן באו לנו הברד והגשמים ופגעי טבע אחרים, שלא איפשרו בחודש ינואר לקיים תנופה מתוכננת, וכתוצאה מכך גם לא יכולנו מבחינה פיזית שלנו להדביק כל כך מהר.

אבל בסך הכל אנחנו מניחים שנייצא השנה

21 מליון שמוטי לעומת המתוכנן - 24.5; ונייצא השנה 12.5 מליון אשכוליות לעומת 14.5 מליון. זה מביא אותנו ל-4 - 4.5 מליון מיכלים, שהם לכשעצמם מהווים הפסד, הכנסה שמהווה כ-60 - 50 מליון ל"י. נוסף לכך עבדנו השנה בתנאים בלתי רגילים. המרכיב הגדול ביותר הוא העדר יכולתנו לייצר פרי אשר היה בידינו, היו לו שווקים, הוא תוכנן לייצוא, ובגלל עונתיות הענף, העובדה שלא יכולנו לייצא אותו בעונתו. בס"ה מסתכם ב-2.7 מליון תיבות שמוטי, ואני מעריך בכמליון עד מליון וחצי תיבות אשכוליות.

לנושא של הובלה ודלק: נוסף להתייקרות

הכללית של דלק שחלה בעולם, ואשר ברור שהיא הקפיצה אצלנו את הוצאות ההובלה לחו"ל לכ-20 סנט לתיבה, כלומר, ל"י לתיבה מעבר למחירים שהיו בהוגים לפני המלחמה. נוסף לזה המדינה הנהיגה מחיר, תקופה מסויימת עד לפני שבועיים, אשר הוא היה גבוה מהמחיר הבינלאומי. זה עלה לנו, בנוסף להתייקרות של כל הגורמים, עלה לנו גם כן 17 מליון ל"י. אנחנו בתנאים של כיבוש שווקים, אם אנחנו מקבלים שווקים השנה, ומקיימים שווקים אשר עדיין אנחנו נמצאים בדריסת רגל בלבד, כמו יפן. אם צריך להוביל ליפן, או למזרח הרחוק או אפילו לקנדה או ארה"ב, בהם אנחנו מקיימים מאחזים של שוק לעודפים, לקיים את המעמד המסחרי הזה - זה עלה לנו היום להשיט אביות מסביב לקייפ או להשיט אותן ליפן דרך פנמה - מרכיב הדלק במסע כזה ארוך, בנוסף לעלות האביות ושיוט האביות בים, הוא הוצאה גדולה שאנחנו קיימנו אותה, כיון שהענף הזה, למרות קשיי המלחמה צריך לקיים את מעמדו בשווקים, ואסור לו לסגת משום מקום, ועליו לקיים את מלוא הפעילות.

לנושא ההובלה: בנוסף להתייקרות

ההובלה הכללית שחלה בארץ, שהיא תוצאה של העדר רכב, אנחנו על מנת להתגבר, או כפי שאמרתי בתחילת דברי - לקיים את מלוא התפוקה - הבאנו ארצה בעידוד ובאישור משרד התחבורה, כ-80 משאיות שעד היום מועסקות, בסכומים גבוהים מאוד, שלא אנחנו קבענו אותם, אלא נקבעו עבודנו על ידי משרד התחבורה, ואנחנו - כיום יתכן והם מיותרים - אבל היתה תקופה שאנחנו נאלצנו להשתמש בהם - לא היתה כל דרך להוביל את הפרי, וזה איפשר לנו לקיים את אותו הקצב שדברתי עליו, שקויים במאמץ לא מבוטל.

במקביל אני רוצה לציין, שהחקלאים מכל

הסקטורים גילו באמת תושיה רבה, ואותו העדר רכב, וטרקטורים ופועלים - אם זה באמצעות מתנדבים, אם זה בעבודה של בוער במושבים, ואם זה בהחזרת אנשים מבוגרים, מאוד לפרדס, בעגלות - בכל אמצעי ההובלה מן הפרדס לבית האריזה וכל הטיפול - בעשתה פעולה רבה, והתוצאות מוכיחות על כך. אנחנו נמצאים היום במצב שיכולים להצניע על כך שפרט אולי לאותם 4 מליון אנחנו צייצא בהתאם לתכנית יבול הגיוני.

אני לא רוצה להזכיר כאן אלא כרקע -

העובדה שבאו ברד וסופות - אנחנו עובדים ב-55% בררה, כלומר רק 45% מהפרי הנכנס לבית האריזה יוצא לייצוא, ולא מסיבות מלחמה - מסיבות טבע. מפני שהברד פגע בפרי והוא איננו ראוי ליצוא. אני הבוקר רק בקרתי בבית אריזה - נכנסה כמות כזאת ואחרי כל הסרט בבית האריזה - יוצאת כמות כזאת קטנה - וזו ההכנסה שלנו. אנחנו חשבנו שיש לנו יבול, אבל אנחנו זולקים כמות גדולה בדרך.

עד כאן, רבותי, לגבי הצגת התמונה כולה, ואני בטוח שחברי ידעו להשלים ולהוסיף ולחזק אותה.

ש. תמיר: רבותי, אני הצטערתי שמר קיבן משום מה אמר, שהעמדת על בסיס שווה אדם אחד מול חברים אחרים. לא העמדתי על שום בסיס שווה. ציינתי עובדה, שחובתי היתה להודיע עליה מראש, כיון שזה הגיע אלי, ולא רציתי שחברי הועדה יקראו את החומר מבלי שאתם תדעו על קיומו. אז מלאתי את חובתי, והודעתי שיש תזכיר כזה. וכל אזרח, ביחוד אזרח שהיה פעיל בענף, וגילה דינמיות מיוחדת, ותהיה ההערכה אליו כאשר תהיה - מחובתי להביא את זה. אני לא מחלק ציונים, וכולנו יודעים את חשיבותו של הענף הזה, יושבים כאן אנשים שהם כבר דור שלישי של מגדלים.

י. פרייס: אנחנו מדברים על ענף שאמנם לדאנובנו פעם שניה מגיע לשולחן הזה - לפני שנה בגלל אסון טבע - בצפיפות גדולה מדי, ומדובר בענף ראשי של כלכלת המדינה, אז אפשר להגיד: מדינת ישראל יכולה להתקיים בלי ענף הפרדסנות ובלו ייצוא; אבל צריכים גם להוכיח את זה. אז אני אומר: אנחנו מדברים על ענף שהוכיח חיוביות במשך למעלה מדור, ולא בזקק אף פעם, להיפך, היו זמנים שהענף הזה לא קיבל מה שהגיע לו. ענפים שונים קבלו תמריץ, הענף הזה קיבל תמריץ קטן, למרות הערך המוסף הגבוה ביותר שיש לו.

בענין הסובסידיה לחו"ל, פהמישהו אמר: אנחנו נותנים סובסידיה לצרכנים בחו"ל. זה לא אבסורד, כיון שאנחנו מקבלים, היום מחירים טובים מאוד עבור הפרי שלנו בדולרים, או במטבע מקומי. השנה זה נע בסביבות 5 סנט למעלה או למטה. בכל דאופן אין לנו מה להתבייש. אם אנחנו בשווה את היצוא שלנו לארצות באגן הים התיכון או בארה"ב - אנחנו מייצרים יותר זול. טון פרי שלנו עולה בייצור יותר זול מאשר בספרד, יותר זול מאשר בקפריסין - ואנחנו מסוגלים להתחרות עם כל יצואני הפרי באגן הים התיכון, וגם בארה"ב.

כאן לא מדובר בצבונות. אנחנו לא יכולים לעקור או לבטוע פרדס מדי שנה. מדובר על ענף רב-שנתי. ויש צורך בנשימה ארוכה. מי שמגיע למסקנה, שהענף הזה צריך להתחסל - צריך לומר באופן מפורש: צריך לחסל את ענף הפרדסנות בארץ. בשביל זה אתם ועדת כלכלה - תבדקו את הענין הזה. לנו יש גישה אחרת בענין הזה, האומרת: הענף הזה נקלע למשבר בגלל זה וזה. מה קרה - העיבוד בפרדס התיקר בעשרים וכמה אחוזים, שלשת המרכיבים: הוצאות האריזה בעשרים וכמה אחוזים וההוצאות בחו"ל אותו הדבר. ואנחנו הגענו למצב כזה שהענף לא רק מקיים את הפרדסנים עצמם - כ-8000 במספר, אלא מקיים רק בעונה זו, עובדים קרוב ל-20;000 איש, בלי המובילים, בלי הנמלים, בלי התעשייה שמעבדת מוצרי פרי הדר. זה ענף שמביע את גלגלי הארץ. אז אם תשכנעו אותנו שאנחנו טועים וצריכים לחפש לנו פרנסה אחרת - בעשה זאת. אני אומר: עדיין, בתמורה יותר הוגנת עבור הפרי שלנו במטבע שלנו, אנחנו מסוגלים להתחרות עם כל גורם בעולם, כיון שזהו ענף יצוא ראשי בחקלאות המדינה.

הענף הזה נקלע השנה למשבר זמני, עקב ההתייקרויות בארץ, ועקב הפרשי המטבע שישנם במטבע האירופאי. מי שאומר שהמשבר יהיה תמידי - אולי צריך להוציא מסקנות כלפי ענפים אחרים לגמרי. אבל כיון שמדובר על משבר זמני - אם אני מנתח במספרים של 5 השנים האחרונות - זה הותיר עדיין לפרדסן החזר הון הוגן וקיום עבור יום העבודה שלו, וגם לפרדסנות הפרטית השאיר דרוח מסויים. אבל אני לא רוצה להכנס לבעיה הזו של תמריצי יצוא. זאת היא פרשה, שצריך לדבר עליה בנפרד. אבל הנעיה היא מה אנחנו מקבלים תמורת הדולרים שאנחנו מייצאים אותם. זה ענף בסדר גודל של 120 מליון דולר ישירות בפרי טרי, ו-114-115 מליון דולר בפרי מעובד. שני גורמים הם קבועים: הפרי לשוק המקומי הוא במחיר מבוקר, ממשלתי. הפרי לתעשייה אותו הדבר. זאת אומרת, 50% של התוצרת היא במחירים קבועים. הדבר היחידי שהוא חופשי זה מחירי היצוא שאנחנו מקבלים. ובדבר זה אנחנו משיגים מחירים לא רעים, ואם ישנן בעיות אנחנו נתמודד אתן, זו בעיה פנימית של הענף, על זה אנחנו מתגברים בכוחות עצמנו - בעיות של שיווק וכיו"ב. זה בשלב זה - אם בדבר על הענף בטווח הארוך, אני מוכן שכל אחד יביע את השקפתו בענין הזה, אבל אנחנו מדברים על העושה הנוכחית, שחסרים לנו כדי לכסות נומינלית את ההכנסות שהיו לנו לפני שנה 137 מליון ל"י - ואין מדובר על רווחים; כי אם נקבל נומינלית את אותו מספר הל"י של לפני שנה, גם אז אנחנו בספוג את עשרים

האחוז של ההתייקרות. כי הלירה הישראלית שווה היום בעשרים אחוז פחות מאשר בשנה שעברה.

ש. תמיר:

אז במה מתגבשת התביעה שלכם?

י. פרייס:

התביעה שלנו מתגבשת בזה שנקבל
בומיבלית את אותו מספר הלירות כמו

שקבלנו לפני שנה.

ש. תמיר:

באיזו מסגרת אתם רואים את זה כרצוי?

י. פרייס:

כיון שיש איזה שהוא הלך רוח נגד
סובסידיות, ויש בעיה של השתתפות,
פשוט מאוד - היתה התייקרות של הובלה, למשל, שלא באשמתנו, הצעתנו היא שנקבל
תמורה יותר גבוהה עבור הפרי שאנחנו מייצאים - תמריץ יצור, ודבר נוסף - תמריץ
עבור הפרי שאנחנו מספקים לתעשייה, שזה במחיר אפסי.

ש. תמיר:

האם אתם מציעים אבחנה בין זן לזן?

י. פרייס:

לכן אפשר להכנס לפרטים. זה תלוי
בגידולים, אנחנו לא מדברים עכשו על
עזרה לפרדסן הבודד. אנחנו מדברים על ממוצעים פחות או יותר, כלומר - מצבה של
האשכולית טוב יותר ממצבו של התפוז. מצבו של הלימון עוד יותר טוב. אם תשב ועדה
מצומצמת ותתח את הבעיה הזו, אפשר יהיה לבוא ולומר - אולי לא תמריץ גלובלי,
אלא לפי אזורים בארץ או לפי זנים שונים.

היו"ר ש. תמיר:

כדי שנקבל הארה על צדדים שכבר הועלו
בקריאות ביניים של ח"כ אמוראי,
ישודאי באיזה שהוא מקום בוגעים לחברים אחרים, אולי מר איזקסון, אתה כאחד
הותיקים בענף תאמר לנו כמה מלים גם על מצב הערך המוסף היום, ועל כדאיות הענף.
אני רוצה להבהיר את עצמי; כשאני שואל על כדאיות הענף, כיליד הארץ אני יודע
את משקלו בעבר ובהווה וחלקו ביצוא. השאלה המתעוררת תמיד, כאשר מדובר מצד אחד
במגמות הרחבה, ולסיוע להרחבה, והיא גם מתעוררת כאשר באיזה שהוא מקום יש
פרדסים שבעצם מכזיסים יכול עד אשר יהפכו למגרשים - גם זה קיים. אם כך, אולי
תתייחס לתמונה הכללית של הענף הזה, למרות שכרגע אנחנו לא עומדים בפני הצעה
רגילה לסדר היום, אלא להצעה דחופה של משבר עונתי של השנה; אבל כיון שהגענו
לכאן פעם שניה, וכיון שהבעיה מקיפה מאוד וחשובה ובוגעת לענף כל כך מרכזי,
אולי תאמר לנו כמה מלים על הסיכויים של הענף הזה נעתיד.

א. איזקסון:

אנחנו באנו הנה היום בעיצומו של
משבר שנגרם כתוצאה מהמלחמה כאן
וממשבר האנרגיה בשווקים שלנו. אני לא חושב שהיינו צריכים לבוא ולטעון את
הטענות, בכל אופן לא כפי ששמענו עד עכשו, אילולא המלחמה ומשבר האנרגיה, ואני
רוצה להדגיש את זה. זאת לא אומרת שלא היה מה לדבר על הפרדסנות בכלל, ועל כל
מיני דדישת לגיטימיות בזמנים נורמליים, אבל אנחנו באנו היום בעיקר בגלל
המצב הזוכחי שדורש פעולה דחופה ועזרה מהירה לפרדסנים. ונשמעו כאן כמה הערות,
ואני מודה ליו"ר שהסב את תשומת לבי, וגם אתייחס להערה אחת שלו בדברי הפתיחה,
והיא חשובה מאוד, והיא, למעשה, אני אתרגם את זה לדברי, כפי שאני הבנתי. אפשר
לבוא אלינו ולהגיד: זכון, כל מה שאתם אומרים אמת, אבל זו שנה בודדת, רעה,
מדוע לא תגידו לנו מה הרווחתם בשנה שעברה, מה הרווחתם לפני שנתים, מה הסיכויים
לשנה הבאה - תסבלו עונה אחת. ואני חושב שזו שאלה זכונה מאוד והוגנת לשני
הצדדים, מפני שצריך להאיר מה קורה.

ובכן, הפרדסנות היא ענף בריא מאוד,

זהו ענף חקלאי גדול - ואני מדגיש את שני הדברים הללו, כי חקלאות היא בדרך
כלל פחות רווחית מתעשייה, פרט ליוצאים מן הכלל, בכל העולם. העובדה היא שמדינה
חקלאית היא בדרך כלל פחות מפותחת מאשר מדינה תעשייתית. המהפכה התעשייתית היא
ההתפתחות האחרונה ולא המהפכה החקלאית. ומאידך, גורם חקלאי גדול - פרושו של
דבר, שאנחנו למעשה - כל בקשה שלנו, כל דרישה שלנו - מייד מכפילים במספרים
גדולים, בו בזמן שכל אחד מהפרדסנים מקבל רק חלק קטן מהענין הזה. ההכנסה
הרגילה בפרדס בשנים כתיקונן היא בסביבות 300-350 ל"י לדונם לפני מס הכנסה. זו
הכנסה ממוצעת, משוקללת. היות והממוצע בארץ מבחינת שטח, בכל אופן באגודה שלי,
היא בסביבות 30 דונם - יש לך 10,000 ל"י בשנה ברוטו כולל תבאים סוציאליים,

לפרדסן. עכשו אני שואל כל אחד מחברי הועדה, מבין כל פרדסן כזה, ובסכים שיש יוצאים מן הכלל - כאשר מס ההכנסה משולם לפי תחשיבים - לפרדסן כזה אין שום דרבות להגיד: אני הרווחתי בשנה שעברה 20,000" ברוטו כולל כל התנאים הסוציאליים שלי - אני יכול לחיות שנתיים מכסף זה. אין מבין. ומה גם, שכפי שאמר מר קינן לפני - בשנה שעברה היתה שנת קרה, ואנחנו באנו לדוכן הזה ובקשנו עזרה מפני שהקרה היתה ללא תקדים בהיקפה. קבלנו עזרה שהיתה באותה, אבל בכל אופן עזרה ראשונה ולא יותר מזה. ולכן, אנחנו באים עכשו ואומרים: יש לנו מצב של משבר, שאני מעריך אותו כמשבר עונתי, מפני שנקלענו בין שני גורמים שהם קשורים אחד בשני, משולבים אבל נפרדים: המלחמה והמצב של משבר האנרגיה בחו"ל.

משבר האנרגיה בחו"ל מתפרש ע"י המצב

הכלכלי בשווקים, שהביא לידי כך שבמשך תקופה מסוימת, ארוכה בעונה זו, חלה ירידה בדרישה, בו בזמן שאנחנו היינו מוכרחים להמשיך כמונן לעבוד במלוא יכולתנו, וגם אם אנחנו מקבלים היום, כפי שאמר מר פרייס, מחירים טובים, לא רעים - לא הדביקו באיזה צורה שהיא המחירים החדשים את ההפרש בהוצאות שנגרמו כתוצאה מהמלחמה וממשבר האנרגיה. ואנחנו באים פה לדבר על הפער הזה שבין מה שהתייחסו אליו ח"כ אמוראי כאן ועוד - אנחנו ברי תחרות בשווקים, הפרי שלנו נחשב בין הטובים ביותר, אנחנו מושלים בשוק האשכוליות באירופה - אבל יש תקרה למה שהצרכן או עקרת הבית מוכנים לשלם עבור אשכולית, עבור תפוז, גם אם אנחנו נבוא ונגיד שהיתה מלחמה, גם אם נבוא ונגיד שהאנרגיה עולה 20 סנט לתיבה - הם לא ישלמו את זה. שני אלה חברו יחד, וההשפעה האקומוולטיבית היא זו.

אנחנו לא מבקשים סובסידיות לקובים,

כי אנחנו לא עושים טובות לאף קובה. אלא אנחנו פשוט לא יכולים - יש כאן גם גורם מיוחד ספציפי לישראל - אנחנו ספקי הפרי הרחוקים ביותר מאירופה המערבית - ספרד באירופה, מרוקו הרבה יותר קרובה מאתנו. ההוצאות מבחינת ההובלה, השינוע וכד' - פגעו הרבה פחות בהם מאשר בנו.

אני רוצה להגיד עוד כמה מלים בקשר

למצבנו כלפי הממשלה. במשך שנים, עד לפני 5 או 6 שנים - ענף הפרדסנות קבל שער יצוא פחות מזה שעבפים אחרים קבלו. בזמנו באו שלשת השרים חברי המועצה ואמרו: מעתה והלאה אתם תקבלו שער בהתאם לשאר ענפי היצוא. במשך שנים אלה אנחנו סבסדנו את המדינה, אם מותר לי לדבר כך, ולא להיפך. אנחנו קבלנו פחות מאחרים, ולכן אם אנחנו באים עכשו ואומרים: מבחינת המוסר והצדק, החזירו לנו חלק ממה שלקחתם מאתנו במשך כל כך הרבה שנים. אתמול רק שמעתי ממקור מוסמך ביותר שממשלת ספרד זותנת השנה לפרדסנים שלה, אם איבני טועה, 4 פזטות לקילו - סובסידית יצוא, כדי לעזור להם להתגבר על הבעיות; פירושו של דבר, תלוי לפי איזה שער - 7, 8, 9, אג לקילו - סובסידיה ישירה.

יש עוד דבר. הערך המוסף של ההדרים,

כפי שהוא עומד כיום, הוא בסביבות שבין 75 ל-80 אחוז ערך מוסף, ואנחנו באים בעובדה זו. עוד הערה לגבי הערת ביניים שנשמעה כאן - משרד החקלאות איבנו חושב להרחיב את השטח הזטוע. אנחנו הגענו מבחינת קרקע ומים לגבול - מדברים על שטוע, מדברים על החלפת זן בזן, על שיפורים, על נטיעות ביניים; אבל לא מדברים על שטחים, בכל אופן לא סובסטיביים, חדשים. לכן אין כאן שום סתירה. אני רק רוצה להגיד, שענף הפרדסנות - ואני כפרדסן ותיק מאוד, לפחות מבחינה משפחתית, יכול להגיד את זה בלב שמח - שנשנות ה-50 הוכפל השטח הזטוע בארץ כתוצאה מנטיעות שנעשו על ידי המוסדות המיישבים להתיישבות החדשה. אנחנו עובדים בשילוב ובידידות רבה מאוד, ורואים כולנו יחד את עצמנו כשותפים לאותו ענף, ולכן כשמדברים על התפתחות הענף ועל תרומתו לכלכלה, לא צריכים לשכוח שמשנת 1951 ועד 1958 בטעו בארץ כ-135,000 דונם במסגרת ההתיישבות החדשה על ידי המוסדות המיישבים.

אנחנו מדברים פה על אובייקט שהוא שני

מליון טון, השנה, מזה בערך 50% יוצא ו-50% נשאר. ה-50% הנשארים הולכים בעיקר לתעשייה. התעשייה שלמה בשנת 1961 \$29 (ב"י בשווי של \$29). התעשייה משלמת השנה ב"י ערך שווה ל-\$21. תוכלו לבוא ולשאול אותנו: מדוע אתם סוחרים כל כך רעים, מדוע אינכם מקבלים יותר. בתחילת עונה זו באה המועצה ודרשה מהתעשייה, לפני שידענו על כל הנזק הנורא שנגרם לנו, ואמרנו: התנאים השתנו מן הקצה אל הקצה, בואו והשלימו לנו לפחות חלק ממה שמגיע לנו בכדי לאפשר לנו לעמוד על הרגלים. הסיכום של השרים הנוגעים בדבר היה, שההסכם הקודם חל ו-\$21 דולר נשארים כך, וזהו. כאשר אנחנו מאפשרים לתעשייה, שעייבנו לא צרה בה, ושחלק מאתנו כגופים משווקים יש לנו גם מפעלים, אנחנו לא מכחישים את זה, אני חושב שמפעלים, כולל שלנו, יכולים לשלם יותר, אם הממשלה תתן לנו לנהל משא ומתן באופן חופשי.

אבל היות והשנה אנחנו מדברים על ענין שכבר אבוד, אני בדעה שהנקודה הזו איננה צודקת. הגשנו דרישה בתחילת העונה, ולא הבלנו את התוספת שבקשנו.

אני רוצה לסיים במשפט אחד, אבל הוא למעשה, משפט המפתח: דרישתנו ובקשתנו היא שיושלם לנו הסכום, לאו דוקא זה של שנה שעברה, בעיקר בכדי לאפשר לנו לעבד את הפרדסים. אנחנו יצרנו השנה כ-140 מליון ל"י לעיבוד פרדסים. ואח"כ מנין הפרדסן יחיה? הדרישה הראשונית והאלמנטרית היא שראשית כל ייבנת לנו לעבד את הפרדסים בצורה רגילה על מנת לא לאבד גם את היבול הבא. והסכום הזה הוא בסביבות 140 מליון ל"י, ואני מבקש מהיו"ר שיואיל בטובו לא לשאול אותנו מנין לקחת את הכסף או באיזו צורה לתת אותו. אנחנו יכולים יחד לשבת באיזו צורה שהיא, אבל אני לא חושב שחברי כנסת בכנדים כמוכם בזקקים לעזרה מצדנו.

י. בן-עזר: אני רוצה להתייחס בעיקר לשאלתו של

היו"ר - במה שונה עונה זו מאחרת

וההתייחסות של עונה זו לאחרות. רבותי, ענף ההדרים יש לו הסטוריה ארוכה שמתקרבת כבר ל-100 שנה. ועוד לפני 60 שנה, וגם לפני מלחמת העולם השנייה - בזמנו העלה שטמפר הזקן, ממייסדי פתח תקוה, שענה לפרדסנים שטענו - זה היה משבר בזמנו גם כן - ממה יחיו - הוא ענה: מה אתם רוצים, זה ענף יוצא מן הכלל, כולם חיים מזה - העובדים חיים, המובילים חיים, הבנקים חיים, האניות חיות מזה. כולם מתקיימים מזה. יש עוד ענף בכלכלה של המדינה-בדרך דאז, שיהיה ענף כל כך טוב, שנותן פרנסה לכולם? אז יש אחד ויחיד שאיננו חי מזה - וזה הפרדסן - זה לא אסון. למה העליתי את זה? - בהסטוריה של הפרדסנות, כמו בכל ענף, ואני לא חושב שישנו כלכלן שיכול לומר לי - ענף מסויים ב-100 השנים האחרונות היה כל הזמן בעליה, לא היו משברים, תמיד היה רווחי, לא בזקק לעזרה - אין דבר כזה. זה ידוע שישנן עליות וירידות בענפים. היה לנו בזמנו משבר וחשבו שזה סוף העולם, ואחרי זה הענף התקיים וקיים את החקלאים, וקיים את כל העוסקים סביבו בכבוד, בלי סרבסידיות, בלי עזרה. לפני מלחמת העולם השנייה היה גם כן משבר, וחשבו שזה סוף הענף, וגם אז עוד לא היתה ממשלה ועוד לא היתה עזרה, וחשבו: מה יהיה עם העודפים, מי יאכל כמויות כאלה של הדרים? וכששר האוצר, אשכול המנוח רצה לבטוע פרדסים חדשים, קמה משלחת של הפרדסנים ואמרו: למה בוטעים, יש די והותר. התברר שאין די, ואין עודפים. יתכן שהבטיעה שלנו היתה יותר מדי מואצת. אם הבטיעה היתה יותר אטית, היינו מדביקים את הצריכה, כי הצריכה לא גדלה בקצב של הבטיעות.

אם כן, ישנן עליות וירידות בכל

הענפים וגם בענף הזה. השאלה היא: האם יש זכות קיום לענף? רבותי, הבה נבנת את הענף הזה: ערך מוסף גבוה, יצוא של 120 מליון דולר, ספק ראשי של חומר גלם לתעשיית השימורים, שרוב רובה של 114 מליון דולר לתעשיית השימורים - מהדרים. אגב, כאן אני רוצה לומר - אנחנו מסבסדים את התעשייה הזו. במקום שהאוצר יסבסד אותה, אנחנו החקלאים מסבסדים אותה. הוץ מזה - התעסוקה שהענף בותן, האניות שהוא מעסיק, המובילים שהוא מעסיק ופועלי במל.

עכשו, לשאלה האם ישנם עודפים. רבותי,

יש היום משבר כלכלי באירופה, והתחזית של עליית הצריכה איננה לפי התחזית. יש גם פוטנציאל עצום, בלתי מנוצל עדיין, במזרח אירופה, שאיננו צורך עוד הדרים. ואנחנו שמענו ממשלחת ההדרים שחזרה לפני יומיים-שלושה, שפתאום הענק הגדול הרוסי התחיל לקנות במרוקו ובספרד כמויות די ניכרות, ובעיקר ממרוקו, של הדרים. זה עדיין אפס - מה שהוא יכול לצרוך; הוא ימשיך לקנות, לא מפני שהוא דווקא רוצה להעלות את רמת החיים ברוסיה, אלא כמו שהוא מייצא למדינות האלה, והמדינות האלה חייבות לו כספים, אם זה תמורת נשק ואם זה תמורת יצוא אחר - ובמה יכולות מדינות אלה להחזיר לו את החובות שלהן - בהדרים, כותנה והדרים. אז אם הענק הזה יתחיל לצרוך - הצריכה תעלה באופן ניכר. כרגע יש משבר זמני. זה לא משבר פרמבטי.

גורם נוסף לזכות קיום הענף: יש לנו

מוצר טוב, מוצר מוכר - אין הרבה מוצרי תעשייה בארץ שהמוצרים שלהם כל כך מוכרים ומושרשים בשווקים. אנחנו ענף בעל כושר תחרות. הוצאות הייצור שלנו הן, כפי שבאמר כבר, לא יותר גדולות, ואפילו יותר קטנות מאשר של מדינות אחרות. ולכן יש זכות קיום.

ובכן, מהי למעשה הדרישה שלנו.

אנחנו דורשים קיום הבטחתו של שר האוצר, אשכול המנוח. כשאנחנו פנינו אליו, אנחנו דרשנו שוויון עם יתר ענפי היצוא. הוא אמר לנו בזמנו בצורה האבהית שלו:

לאם שיש לה בקבוק שמן דגים, ויש לה כמה ילדים, וחלק מהם חולים וחלשים - למי היא תתן את זה? אני מוכרח לתת את זה לענפים הכושלים, אני צריך לחזק אותם. אם חס וחלילה אתם תזדקקו פעם לעזרה - אני אבוא לעזרתכם. אנחנו היום, למעשה, דורשים את קיום הבטחתו. אני חושב שאת מה שהוא הבטיח הוא בדרך כלל קיים. והלואי ואחרים היו מקיימים כמוהו, עם חוש ההומור שהיה לו.

יכולים הרי לטון בצדק: ענף שמתקיים 100 שנה, או ענפים אחרים - יש להם עליות וירידות. למה צריכה המדינה או הממשלה לתמוך בענף? אם יש לך כמה שנים טובות, ויש לך שנה רעה אחת, אתה יכול לספוג את זה, זה לא נורא. בגד טענה זו אני אומר: הענף הזה הוא הענף היחידי שלא נתנו לא. לא שהוא לא יכול היה, לא נתנו לו לצבור רזרבות. כי אם היו משווים אותנו ליתר ענפי היצוא - אנחנו היינו צוברים רזרבות - ו-140 מליון ל"י היו לנו בכיס עוד לפני זה. אם היו משווים אותנו בשער המטבע לשאר ענפי היצוא. אז היינו לוקחים מהרזרבות שלנו ומכסים שנה רעה.

גם את המעט שהיה לנו לא שמרנו. אנחנו שפרנו את המטעים, מיקמנו את בתי האריזה, ייעלנו את העבודה - אני לא חושב שיש הרבה מפעלי תעשיה בארץ שהשקיעו כל כך הרבה מהאמצעים הדלים שלהם בעזרת ההקלאות - השקענו את זה חזרה. אבל אם היו נותנים לנו לצבור - לא היינו צריכים לפנות היום אליכם. לאור זאת אני אומר,

היו"ר: אני מביין שלגבי הסכום אין חילוקי דעות ביניכם.

ג. בן-עזר: יש לי חילוקי דעות, אני חושב שזה הרבה יותר. אבל אני ברגע זה מסתפק בזה, מפני שכשהופענו כאן לפני שבועיים, אני חשבתי ש-200 מליון זה המינימום הדרוש לנו, בינתיים חל קצת שיפור בשווקים, בינתיים קבלנו את ה-21אג לכך התביעה של 140 - יתכן, אם נגמור את העונה לפי מהלך העניינים היום בשווקים - יתכן שזה יספק אותנו.

אני רוצה לומר דבר נוסף, עלולה לעלות פה בעיה. בניח שנותנים לנו את ה-140 או 150 מליון - יכולים לבוא יתר ענפי המשק ולומר: מה פתאום לענף הזה, למה לא לתת לתעשייה. למה לא לתת לענפים אחרים. רבותי, אני לא רוצה להתעלם מהבעיה הזו. אני משתתף בוועדת ייצור שליד המועצה הכלכלית של ראש הממשלה, ובוועדה הזו דנים בנושא הזה של תמריצים ליצוא, ומתגבשות המלצות. אבל אני רוצה לומר לכם, רבותי, על דעת התעשיינים, על דעת היצואנים, על דעת מכוני הייצור - נתקבלה החלטה פה אחד, וזה מנוסח בהמלצה שהוגשה לשר המסחר והתעשיה, שלרגל הספציפיות והעונתיות שבענף ההדרים - ואגב, אני רוצה שתדעו, שאת משבר האברגיה ואת כל צרות המלחמה אנחנו סופגים יותר מכל ענף אחר, מפני שענף אחר - זה מתחלק בו ל-12 חודשים, הוא יכול לדחות חלק מההוצאה וחלק מהיצוא והלק מהיצור - אנחנו חייבים לייצא בכל מחיר, בלי להתחשב בהוצאה. ואנחנו ספגנו פה מכה יותר קשה מאשר יתר ענפי היצוא. נתקבלה, איפוא, החלטה פה אחד שענף ההדרים זקוק, וממליצים פה אחד לתת לו עזרה ותמיכה ספציפית לעונה זו, ומה שיחול בשער המטבע לגבי יתר הענפים - זה חל על כולם וגם על ענף ההדרים.

א. בן-ארי: היו"ר הנכבד הנביע בראשית דבריו הערה חשובה אחת, והיא האם

האינטרס שנשמו אנחנו מדברים זהה לאינטרס המדינה או לא כל כך זהה, או לא תמיד זהה. ובדומה לי, כמסקנה מכל הדברים שנאמרו, המסקנה היא חד-משמעית: האינטרס זהה למשק המדינה. לצערנו, הסמיכות של שתי השנים האלה היא בעוכרינו. שתי שנים שבהן נאלצנו להטריח את ועדת הכלכלה ולבוא בפניה, ולשתף אותה בבעיותינו. כבר עשרות בשנים לא היה צורך בכך. והלואי וגם היום לא היה צורך. העובדה שלפני שנה קרה מה שקרה - עם מכת הקרה, אז יש לזה בלי שום ספק השלכות לגבי מה שנעשה בענף בשנה זו - כי הוא נמצא בשנתיים פרובלמטיות בזו אחר זו. איבנו יכולים להתעלם מהדבר הזה.

למזלי ולמזלנו אין חולקים על

המספרים. זה מקרה די נדיר שלגבי הסכומים שנקבו מכל צורות ההצגה הגיעו פחות או יותר לאותם הסכומים, אם כי אני חייב לומר שמה שפה מוצג כתביעה מינימליסטית ביותר, פירושה למעשה שההכנסה הריאלית של הפרדסן יורדת בצורה חריפה מאוד. כאשר אנחנו מדברים על כיסוי אותו פער של כ-140 מליון ל"י, אנחנו אומרים, למעשה,

רק כיסוי הפערים שנובעים מהתייקרות, ומהתפתחויות מסוימות שמקורן גם כן בהתייקרות, אלא שהיא בחוץ לארץ.

אני אינני רוצה להתייחס לאותה הערה של היו"ר בדבר מכתבו של מר דובינר, שאינני מכיר אותו כלל, אבל באופן כללי אני רוצה לומר, שאני אחד החסידים של שיטה האומרת שבדיקה בלתי פוסקת היא טובה - להעמיד את עצמך בלי הרף תחת שבט הביקורת של עצמך. ונדמה לי שהחקלאות בכללה והפרדסנות בפרט - עושה זאת. ואינני בטוח אם כל החברים היושבים כאן מודעים לכך שבמשך השנים האחרונות חלה איזו מהפכה שקטה בפרדסנות, כמו בחקלאות בכלל. רבה מושקעים אמצעים רבים מאוד ומאמצים רבים מאוד. ופירושה: החלפת זבים, לאור שיקולים מסחריים, טיוב פרדסים, הקטנת ימי עבודה מושקעים, וכל מה שכרוך בכך. זוהי מהפכה רבתית - על שטח של 400,000 דונם, בענף עתיק מאוד. ולכן מובן שלא נוכל להגיד היום לפרדסן שהוא איננו ער למה שהוא חייב לעשות. הוא עושה, בכוחותיו הוא ובעזרה של משרד החקלאות. עד שהדברים האלה ישאו פרי - זה אורך שנים.

מה עוד שכבר העירו כאן, שהשווקים שלנו הם מה שמוגדר לא פעם כשוק פוליטי. היום אנחנו נמצאים בשוק מסויים, מחר יכול להיות שיתפצה לנו במישרין או בעקיפין שוק בוסף. משברים עברו גם על עצמים אחרים במשק הישראלי. רק שלמזלם של חלק מהענפים האלה, הם היו משק ממלכתי וממלכתי למחצה. על כן ההפסדים שהיו, הם זה היה בפוספטים ואם זה היה בבחושת, כוסו בצורה זו או אחרת. ואותו הדבר עלול ועשוי ואנחנו מקווים שיקרה גם בפרדסנות.

טבעי הוא, כאשר אנחנו חולקים על המצב האקטואלי, שנשאלת שאלה מאוד רלוונטית: האם זה משבר חולף או שזה משבר פרמננטי. לי נראה, לנו נראה, שאין לדבר כאן על משבר פרמננטי לאור תחזיות, ואני יכול רק להגיד שאני עוקב אחרי הענף הזה לא הרבה, רק 10 שנים - עד כה רוב התחזיות הוכיחו את עצמן. אבל ישנם מספר תנאים בסיסיים לכל ענף הרוצה להחשב כענף רנטבילי, והם מתקיימים בענף הפרדסנות: תנאים טבעיים נוחים וטובים על מנת לייצר תוצר טוב, וידענות רבה ומקצועיות בדרגה גבוהה מאוד. אלה שני תנאים בסיסיים שמתקיימים אצלנו, וההון מושקע - אין שצורך להשקיע הון היום - אלה שלשה תנאי יסוד על מנת לצפות שהענף יהיה באמת רנטבילי מאוד.

אני רוצה להעיר הערה אחת, כבר העירו כאן שהיקפו הגדול של הענף מביא בדרך כלל לצטיה או לקושי בדיון על אמצעים כלכליים שיש לעשות בו. ועל כן זאת אחת הסבות, לא היחידה, שמרוב עצים לעתים קרובות אין רואים את היער. אנחנו מדברים על 12 אלף פרדסנים בודדים שהם מקיימים את כל הענף הגדול הזה. וכבר העירו פה על כך, ודרך אגב ניתן לי פה אתגר גדול - אני סבור שאיש עוד לא עשה מעולם את החשבון, מה מקומו של ענף בסיסי זה בכלכלת המדינה בכלל, במשק. כלומר, כמה גלגלים עצומים הוא מניע. ועל כן לא מקרה הוא גם שאותו תזכיר צנוע שהוגש על ידי הארגונים של המגדלים - ארגון מגדלי הדרים והסקטור להדרים - הוא מסתכם בסופו של דבר בחשבון של הפרדסן, כי זה מה שיקבע בסופו של דבר גם את גורלו של הענף.

על כן אנקש, בכל דיון שיהיה, שהובקודה הזאת תהיה לבגד עיני כל הדנים. אנחנו איננו דנים רק בענף, אנחנו דנים באחתם 12 אלף הפרדסנים המקיימים את הענף ומתקיימים עליו. ושיצטרכו לקיים ולהתקיים עוד שנים רבות.

א. כנעני: בשאלת השאלה, מי צריך לפתור את הבעיה. אם אנחנו נבדוק מה עשו החקלאים מבחינת היקף הייצור, טיב הייצור וכמות הייצור ופעולות השיווק. אז אנחנו רואים שהיבוא גדל בקרוב ל-200 טון, בשיווק שעוסקים בו זה כ-20 שנה שאין עליה במחירים במטבע החוץ. בכל זאת השנה, למרות המשבר באירופה, השיגו מה שלא השיגו בשנה שעברה לכל יחידה. לגבי המטבע האירופי - בשנה שעברה המרק היה גבוה ביחס לדולר, והשנה לא. אנחנו מוכרים במרקים, מוכרים בפרזקים ומוכרים בדולרים. לפי המטבע שאנחנו מקבלים - זה המצב של השוק.

מבחינת התעסוקה - לי נראה שעל כל עובד בפרדס ישנם עוד שלושה עובדים על ידו. מבחינת כמות מטבע החוץ והערך המוסף כבר הודגש פה. אז מבחינה זו אנחנו עשינו את שלנו. ויש התפתחויות - אנחנו עוסקים בזאת בכדי להבטיח את הרמה, הטיב וההיקף. אולם למרות שגדל הייצור, היצוא הוא פחות מאשר בשנה שעברה, כי לא יכלו לייצא, ולא באשמת החקלאים. זאת

אומרת, בשארה לעיבוד תעשייתי כמות הרבה יותר גדולה. מי יכול לספוג את זה? מי שיעשה את החשבון של השנים האחרונות של ההכנסות של הפרדסנות, לא יכול להגיע לרווחיות. עכשו בשאלת השאלה, האם אפשר לבוא לממשלה, ולועדת הכלכלה של הכנסת שתעשה את שלה. אתה מבקש דבר אשר יש לו תקדים בכל הפעילות הכלכלית בארץ. אני רוצה להגיד: אשרי אדם המפחד תמיד, אבל אי אפשר להטמין את הראש בחול ולא לראות את הדברים כפי שהם. אני לא חושב שצריך להיות תקדים, אם הממשלה תמצא דרך כזאת או אחרת לעזור לפרדסנות, לאחר בדיקה, באותו הסכום הנדרש, ושזה יחייב אוטומטית להעלות סובסידיה או דבר אחר בכלל. כל דבר בשלו, ולכל ענין בדיקה משלו.

יש פה בדו"ח שני מספרים שאומרים הרבה: ההכנסה מפרי הדר אשתקד היתה 677 מליון ל"י, ההוצאות היו 475 מליון ל"י. השנה ההכנסה תהיה בין 600 ל-650 מליון, וההוצאה בין 630 ל-650 מליון ל"י. מי שרואה את המספרים האלה אומר: ההכנסה השנה, למרות היבול הגדול תהיה יותר קטנה. ההוצאה בכל השטחים, בארץ ובחו"ל - יבדקו את זה. אבל זה ענף כה מרכזי שלא ייתכן שלא ניתן לו את העזרה הדרושה, כדי שיוכל להתקיים.

מ. שור: שלש הערות קצרות. הערה ראשונה:

את מי אנחנו מייצגים, ואיזה עדים אנחנו. אני חושב שאנחנו מייצגים, כמרכז החקלאי או כחקלאים - אין לי שום הרגשה של איזה עיסוק פרטיקולרי, אנחנו מייצגים את האינטרס החיובי ביותר, לדעתי, של מדינת ישראל ביצוא, אלא מה - כולנו הרי מייצגים פה את האינטרס של המדינה - אבל התוספת שלנו שאנחנו גם עדים, מתוך קירבה למקום, עדים לחרדה, אנחנו פשוט חרדים - ענף שיש לו עבר, לדעתי יש לו הווה, יש לו עתיד, ויש לו בסיס - הוא נמצא באיזה שהוא משבר זמני, ואנחנו חרדים שיעקרו עצים. אין לזה שום הצדקה, אבל החקלאי הפשוט שעושה את החשבון, שאני כל הזמן מרגיש שאמוראי רוצה לעשות אותו - הכלכלי הטהור, לא יודע בדיוק לעשות אותו והוא עלול לעקור עצים. אנחנו חרדים שאותו פרדסן לא יעשה חשבון טעות ואז המדינה, האוצר ואנחנו - המרכז החקלאי צריכים לעשות את החשבון הגדול.

הערה שניה: מי עמד במבחן ומי לא עמד במבחן. הפרדסנים עמדו במבחן. הממוצע - 400,000 דונם, קרוב ל-2 מליון טונות ממוצע 5 טון לדונם. עמדנו במבחן. החקלאי עמד במבחן בהעלאת היבוא, בהעלאת הפוריות, בהילאת כושר התחרות. הפרדסן עמד גם במבחן כחקלאי בכלל. מי לא עמד במבחן - הקונה בחו"ל: כל דבר בעולם התייקר, הדבר היחידי שלא התייקר בעולם זה התפוז. זה השורש של הענין. אבל מכיון שרוב השנים זה היה שוק של מוכרים ולא שוק של קונים, ואני מקווים שגם בעתיד זה יהיה שוק של מוכרים; פה אמרו: מספיק שעוד ארץ אחת תצטרף למעגל והכל ישתנה. עוד משהו לא עמד במבחן - הלירה הישראלית. אז אני אומר: אנחנו עשינו כמיטב יכולתנו - ואנחנו אני מתכוון למדינה. אז נמצא של כשל זמני אסור לתת לענף הזה להכשל.

מר לבני: אתם עומדים כעניים בפתח ודורשים.

ואני רוצה להביא למצב שאנשים שעושים ביצור לתרומה למאזן המסחרי של המדינה שלא יבואו כל שנה עם תחבובים ובקשות, ואני חושב את זה לא רק כלפיכם אלא כלפי כול הענפים המשקיים. ואני חושב שזה יהיה אחד הדברים המכאיבים לוועדת הכלכלה שכל פעם יבוא איזה ענף ויתחיל להתחבב. אז אני רוצה להוביל את השאלות שלי לשני כיוונים, יכול להיות שלא יהיה בזה פתרון מלא לשנה זו, אבל לכיוון של פתרון לשנים הבאות ופתרון חלקי השנה. ישנה צטיה - סוף סוף תפסו באוצר את הסוד הגדול, וזה מה שנקרא ערך הלירה, הפחת והבלאי בחשבון תמיד לפי מחיר הקניה - אם מיכל שבו מובילים מהפרדס לבית האריזה עלה 800 ל"י ועכשו הוא עולה 3000 ל"י - השאלה היא לפי מה מחשבים את הבלאי של זה - או לפי הערך היום, או לפי ערך הקניה; ואם בית האריזה בזמנו, כשבנו אותו, עלה 100 ל"י 100 מ' והיום זה עולה 800 ל"י - אם מורידים 2% לשנה מ-100 ל"י או מ-800 ל"י. זה בלאי. מה שנוגע לפרדס עצמו - המקטפה, הציבור, טרקטור המטעים, כל הדברים האלה - זה חשוב לי, מפני שזה גם בעקיפין עונה על הבעיה מבחינת תחשיבי מס הכנסה, תחשיבי עיבוד וכד'.

מה ששטמפר אמר, שהפרדסן אינו

מפסיד אף פעם - אני מסכים. אם זה לא מכביס מספיק, אז הוא קונה השקאה אחת בשנה הבאה, לא מזבל בשנה הבאה. השאלה היא, מה מצב הפרדסנות בענין זה, לזה הייתי רוצה תשובה, מפני שאת הספנות עכשו האוצר תפס - יש לו אינטרס ב"ציים", לעשות שערך לפי הפיחותים ולפי ערך המטבע שלהם. השאלה היא, איפוא, על מה מבוסס החישוב של הפחת והבלאי, גם של בית האריזה, גם של המכשירים בתוך הפרדס,

גם של ציבור האלומיניום, גם של טרקטור המטעים. על זה הייתי רוצה תשובה, ואז נדע לאיזה כיוון להציע הצעות, מפני שלא הכל מוכרח להצטנן בכסף קש, זה יכול להצטנן גם בשווה-כסף.

שאלה שניה: יש לנו אינדקסים שונים:

יש לנו אינדקס יוקר המחיה, יש אינדקס שכר עבודה, יש אינדקס בניה - השאלה היא אם בפרדסנות אפשר לעבד פעם אחת ולתמיד אינדקס מסויים, שאם במקרה מסויים מתרחש משהו, באופן אוטומטי הפרדסן מקבל יותר, ולא צריך לבוא במשלחות. אם ימצא פתרון בדרך של אינדקס-קבע, כשהבסיס יהיה המחיר בחו"ל, או הוצאות העיבוד כאן, ולפי זה ייבטן התמריץ, הדבר הופך ליותר אוטומטי, ולא יצטרכו לבוא ולהתחבן.

היו"ר ש. תמיר:
אני רוצה להעיר, שהמשלחת והאורחים שלנו אינם עניים ואינם עומדים כעניים בפתח, והם מייצגים ענף שתובע את מה שלדעתו מגיע לו.

מר מנדל:
אני מבקש אישור לכמה מספרים שאני חישבתי על סמך בתונים שאתם נתתם לנו. הראשון, שהרווח ברוטו בענף בשנה שעברה היה בסביבות 160 מליון ל"י; השני שאתם רובעים השנה 140 או 150 מליון ל"י כדי להגיע לאותה רמה שהיתה בשנה שעברה. ומדוע זה טובע? - נוסף למה שאמרתם בפירוש, זה נובע מהעובדה שההכנסה השנה זהה כמעט להכנסה בשנה שעברה, אלא שהוצאות הייצור הן ב-150 מליון ל"י בערך יותר גבוהות. זאת אומרת, שאתם תובעים לאזן לכם את העודף למצב שהיה בשנה שעברה.

לפי חישובים שעשיתי, מחיר הדולר הנחסך בענף שלכם, אם לא תקבלו שום סיוע בוסף, הוא 77 ל"י לדולר, אם תקבלו את הסיוע הנוסף - הוא 8 ל"י לדולר. אני מבקש אישור למספרים האלה.

החשבון הוא פשוט. אם 80% זה הערך המוסף שלכם, וההכנסה שלכם היא בערך 150 מליון דולר, ואתם מקבלים 5.62 ל"י שזה בערך 740 מליון ל"י פלוס התוצרת החקלאית. כך שהמספרים מבוססים. בא לשלם לי שזה באמת 7 ל"י לדולר הנחסך, ואם תקבלו את התוספת זה יהיה בקרוב ל-8 ל"י.

שאלה שלישית: אם אני מבין נכון, ישנן שתי בעיות; האחת היא הרווחיות או העודף של הענף, וזה ענף שברגיל, לשם קיומו, צריך איזה שהוא עודף הכנסה בוסף; ובעיה אחרת, הזובעת מהבעיה הזאת, זו האפשרות לעבד הלאה, להמשיך, שזו בעיה שובה מרווח; יש ענפים שאין להם רווח אבל יש להם מימון. אני רוצה לשאול בנקודה זו: מה שאתם תובעים הפעם זהו למעשה את הרווח ברוטו, שבדיעבד תצטרכו אותו להמשך הקיום. אני שואל: האם באים בחשבון בכלל פתרונות של מימון, לא של מתן רווח ברוטו, או פתרונות של קיום, של מימון כפי שזה מקובל, אתם העליתם זאת קודם - כפי שקיים בענפים אחרים, שיש בהם תמיכות ותמיכות של מימון, מישהו אפילו אמר 'מפעלים מאושרים' וכד' - זה ברור למה רמזתם. אני שואל, האם זה כיוון שיכול לעזור לכם בפתרון הבעיה.

שאלה רביעית היא שאלה שמטרידה אותי, מתור הכרה מלאה שתצטרכו לקבל סיוע, ושזה ענף חיוני ממדרגה ראשונה, ואין לי שום ספק בענין, לא צריכים לצוולד בו כדי לדעת את זה. מה שמטריד אותי בכל הנושא הזה זה העובדה שזו לא פעם ראשונה, זו כבר פעם שניה, שנה לאחר שנה, ושבסיס כל התחשיבים שהגשתם וההסברים שנתתם, זה למעשה קוסט פלוס. אני מדבר כרגע מנקודת מבט של המקבל, לא של הנותן. וברגע זה לא מעביין אותי אם הנותן זה קרן ביטוח או זה משרד החקלאות, או כל גורם אחר. אני מסתכל מנקודת מבטו של הענף. הענף חושב במובחים של קוסט פלוס, אם אני לא טועה. ועל זה הייתי מבקש הסבר, מה חלילה, אם בשנה הבאה תהיה תחרות קשה מאוד בשוקי העולם, ולא תוכלו לקבל את התמורה. אם הענף כולו בנוי על התחשיב - הכנסה מיבוס הוצאה נותן עודף, וזהו ענף שיש בו עליות וירידות - זה יאפיין את הענף הזה מכל יתר ענפי המשק, כי כל יתר הענפים לא בנויים על קוסט פלוס. אם תעשיין מפסיד כסף, הוא יכול למכור את הרכוש שלו. אני בשום אופן לא משווה את השניים.

מ. דרובלס:
הבעיה הראשונה מתחלקת לשניים: האחת זה מחירי הפרי בחו"ל, והשניה - מחיר בררה בארץ, שלצערנו, בשנה האחרונה, הבררה באחוזים גבוהה מאוד. שאלתי היא, אם

והתוצרת שהולכת לתעשייה, יש לכך מחיר שנקבע. לדוגמא, בענפים אחרים נחקלאות, כגון ביצים, חיטה, חלב וכד' נקבע מחיר מסויים על ידי הממשלה, שהחקלאי יקבל את המחיר הזה. כמו שהוא מקבל את המחיר הריאלי בשוק, הממשלה מוסיפה לו סובסידיה, שאגב, היום, לאחר קיצוץ הסובסידיות, עוד ישנן סובסידיות על מוצרים מסויימים. ליצרן, למצרך ולא לצרכן. שאלתי היא, האם המחיר לא ריאלי, לאחר משבר האברגיה והתייקרות כוח העבודה והעיבוד וכו' - למה לא ניתן להעלות את המחיר לתעשייה, ועל ידי כך כבר חלק מאותם 140 או 150 מליון ל"י שאנחנו מדברים עליהם - ניתן לקבל אותם בהפרש המחיר הזה. במידה והממשלה אינה מעוניינת להעלות את התוצרת הזו, שתבוא הממשלה ותגיד: אנחנו לא רוצים להעלות את המחיר לתעשייה, אבל על ידי כך אנחנו ניתן פרמיה, סובסידיה, בצורה זו או אחרת באופן ישיר. למה דבר זה לא נע, למה אנחנו עומדים במקום פה?

שאלה שניה, אם מחיר הנדרה הוא כל כך גמור, לפי מה ששמענו, למה האזרח בישראל צריך לשלם לירה אחת עבור כוס מיץ טבעי? אם בעל הקיוסק מקבל את התפוזים לפי 15 אג לגילו, מדוע בכל זאת כוס מיץ עולה לירה, ולא כל אזרח במדינה שלנו יכול להרשות לעצמו לשתות כוס מיץ. אם אחוז הנדרה כל כך גבוה - מדוע המחירים כל כך גבוהים?

ה. זינדל:

בעצם מה ששאל ח"כ מודעי, אלה הן השאלות שמטרידות גם אותי, והייתי רוצה להוסיף שני דברים: מתוך הנחה שהענף הזה חיוני, ומתוך הנחה שניה ששר החקלאות הודיע במליאת הכנסת שצריך לעזור לענף, יש לי שתי שאלות. האחת, אנחנו קבלנו חומר ממר ברום, ולפי החומר הזה הוברר שהרווח ב-1972/73 היה 200 מליון ל"י והרווח ב-1973/74 היה 60 מליון ל"י; בערכים נומינליים חסרים 135 מליון ל"י. ובכן, ראשית כל אני שואל: הרווחים שהיו בשנים הקודמות, והפסדים, בניח, שיהיו בשנה הזאת, האם באיזה אופן אפשר לאזן את ההפסד והרווח. או, במלים אחרות, אני רוצה לשמוע מה עשה הענף הזה עם רווחים שהיו בשנים הקודמות.

שאלה שניה, אתם זקוקים להון חוזר, האם אתם מסתפקים בהון חוזר ברבית זמוכה, שזה בעצם היום גם כן כסובסידיות, או שהכוונה שלכם היא פשוטה - שער חילופין אחר בדולר. באופן תיאורטי, אילו היום הממשלה היתה מחליטה על פחות, אני מניח שמצב הענף היה טוב. אתם צריכים את ההפרש בין המצב הנוכחי לבין המצב הריאלי של הלירה.

היו"ר ש. תמיר:

מר קינן יענה על השאלות, ומר איזקסון, אם יהיה לך מה להוסיף, אתן לך אפשרות לכך.

י. קינן:

מר מודעי, אתה ציינת סכום של 145, ובמסמכים שהוגשו על ידי משרד החקלאות, והמבוססים על הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה המספר הוא 195 מליון ל"י עודף הכנסה. המספר מבוסס לא רק על תחשיבים, אלא גם על זיהול ספרים; כך שיש פה איזה שהוא איזון בין מה שמי שהוא יכול לחשוב שמסתתר מאחורי תחשיב ובין העלות אשר אפשר לבסס אותה ע"י מניותיה בבורסה. זה לגבי הסכום כולו. לגבי המחיר בדולרים, אני חושב שהיתה לך טעות קטנה, ואני אשמח לתקן אותה. בזמן שהערך המוסף בפרדסנות הוא הגבוה במדינה והוא מתקרב ל-80%. אבל אי אפשר לעשות את החשבון כפי שעשית אותו, מפני שכל היתרה שאיננה ערך מוסף ומשלמת את כל ההיטלים וכל המסים החלים על יבוא, במקום להיות משוחרר בתוספת לצורך יצוא. לכן, החשבון אינו מדויק. זה הרבה יותר קרוב למחיר הנומינלי של התמריץ. הוא לא יותר מ-6%, אם תחשב את העובדה שהענף שלם עבור חמרים, שהם מתוך ה-20% האלה, את מלוא ההיטלים והמסים, אשר לא היה משלם אותם,

המחיר לדולר של ענף היצוא הזה הוא מהזולים, אם תקח בחשבון שכל התמריץ הוא כזה. הוא יותר זמור מן המספר שנקבת, בגלל החישוב הזה.

הוצאות עיבוד: כשאתה מציין 60 מליון או אפילו 195 מליון ל"י, ויש לראות בהם את הרווח - לגבי מי שחושב אחר כך על ייעוד הרווחים האלה, הרי זה מהווה בחשבון של 420 אלף דונם - הענף זקוק לצרכי עיבוד בלבד עד ליבול החדש ל-220 מליון ל"י. עכשו, בזמן שחלק הוא מקבל בעיבוד בחזרה. היחידה הממוצעת בגדלה היא כ-28 - 30 דונם. ומי שחושב ש-400 ל"י לדונם, שזה ממוצע

ופרדסן כזה יכול להתקיים מ-12,000 ל"ש לשנה, לפני מסים, ועוד לממן בחלקו הגדול את עיבוד הפרדס ולדאוג להחזר הון ורביית - הרי התמונה היא עגומה וברורה. כך שקל לבוא ולהגיד: יש רזרבות.

לגבי התמונה בשווקים, לשאלתו של מר הרובלס. הצרכן משלם חלק מהוצאות האבטחה, פרט לאלה שהן מיוחדות שלנו. ומי שאומר שהפרי שלנו הוא פרי זול - השנה הפרי די יקר. אנחנו די מודאגים מכך שהוא יקר מכיון שהשנה יש לנו כמויות גדולות, ואנחנו מעוניינים בהרחבת הצריכה ולא כל כך במחיר הגבוה, אנחנו יצרנים של כמויות גדולות, וכל עוד לא נפתחות הארצות המזרחיות, כפי שצויין כאן, אנחנו בצטרך את הכמויות האלה לשווק, וציתן לשווק, במהירות, שבתנאים הרגילים הם מחירים סבירים. השנה, הבאת תיבה למקום מסויים, ממוצע - בגרמניה, עולה \$2.60. כמה ייצרנו הגרמני הזה צריך לשלם - הרי רק לפני שבתיים זה עלה \$1.30. זאת אומרת, שהיום אותה התמורה בדולרים הבומיבליים שאנחנו מקבלים השנה, ישנה ספיגה של הצרכן של חלק גדול מאוד של הוצאות האבטחה.

מישהו הזכיר כאן, שנכל זאת זה ענף שבא פעם שניה, ויש לזה השלכה, ואם אנחנו חושבים שדולר שלנו צריך להיות כל כך יקר בשביל לקיים אותנו, אני רוצה להתרכז עוד פעם בתביעה הבסיסית. עיקר הגרעון אשר נגרם לנו השנה בהכנסה, שלא מאפשר קיום, גובע מגורמים שאנחנו רואים אותם כחד פעמיים - העובדה שלא יכולנו לייצא את אותן 4 מליון תיבות - אנחנו רוצים לקנות שזה חד פעמי, בכל יאופן לא זאת היתה הנעיה לפני שנה. בשלב זה אנחנו יצאנו כגור 24 מליון תיבות, ואנחנו יודעים מה בשווקים שלנו, ואיזה מכירות קבועות כבר מכרנו, ומה התחזית שלנו למכירה בקונסיגנציה, ואנחנו עוקבים אחרי זה יום יום. אני הגעתי לכך שלא נייצא כ-4 מליון תיבות. זה הרבה יותר טוב ממה שיכלנו למסור לכם לפני חודש.

עכשו, אם מישהו יאמר: ענף חולה, מדי שנה בשנה דורש תמיכה, אני רוצה לומר לכם בכל האחריות: לא כל ה-100% של ה-150 או כמה שזה יהיה גובע מגורמים חד פעמיים, אנחנו חושבים שחלק מההתייקרויות - חלק מהוסכום שגובע מההתייקרויות, התמריץ שניתן לתעשייה לא נתן להם ביטוי נכון, מפני שאצלנו בגלל קצב הייצור הגדול - הם עלו יותר. ואני חוזר ואומר, בגלל קצב הייצור המקויים, בגלל שבתעשייה יכול היה להיות שלא היו להם יציאות כל כך גדולות, ושהם לא קיימו את רמת הייצור. אנחנו עבדנו במלוא הייצור, וזה עלה כסף, אבל רק חלק, מפני שרוב הסכום מורכב מכך שאנחנו לא הצענו פרי שהיתה בו הכנסה מיועדת והיא איננה, ואנחנו מקווים שזה גורם חד-פעמי, וכל ההוצאות האלה המיוחדות של ההובלות שאנחנו מדברים עליהן, יבוא מכוניות, כל הדלק אשר נלקח מאתנו בארץ ולא עלה בעולם - כל אלה יחד יוצרים את הגרעון הגדול.

איזקסרן: הענין ששמענו פה הערות: מדוע לא לחכות עד סוף העונה, 'ואולי אשראי במקום מעצב. ובכך, מבחינת סוף העונה - הנזקים כיום ידועים, כי פרי שלא יצא, פרי עונתי, יש תאריכים פחות או יותר קבועים להדירים, ותפוסת הנמלים ובתי האריזה הם כאלה, שיש תקרה שאי אפשר להעלות עד תאריך מסויים. אז אם למשל, מדובר בשמוטי - עד סוף מרץ, אז ברור שלא הלך עד היום לא ילך - לא נוכל לשלוח שמוטי באפריל - לא יקבו אותו.

בקשר לאשראי - אדם יכול לקבל אשראי אם הוא אדם שאין לו נטייה לפשיטת רגל, אלא אם הוא יודע מנין הוא יחזיר אותו. אני מודיע שאנחנו כפרדסנים לא מסוגלים ליטול על עצמנו עוד עול של הלוואות מפני, שלא יהיה לנו מההכנסות הצפויות, אם לדבר על ההכנסה הרגילה שהיתה עד לשנה שעברה. לא נוכל לממן במשך העונה הבאה וזו שלאחריה - לא נוכל לשאת בעול הזה.

היו"ר ש. תמיר: אני שומר שתי דקות לתשובה לשאלתו של מר לבני.

ש. תמיר: ובכך, אני שומע ממר ארקין, סגן הממונה על התקציבים באוצר, שמה שחל"כ מחזירי

תשומה בחקלאות, חל גם כאן.

אני מודה לחברים ומתנצל שנאלצתי להאיץ. במצאים אתנו מר ברום, המנכ"ל של משרד החקלאות, ומר ארקין, סגן הממונה על התקציבים

באוצר, והם צריכים לומר לבו את דעתם, כיצד הדבר הזה בראה מזוית הראיה שלהם, וכיצד הוא בראה לעומת העצמאי שנהרס במלואים וצריך לממן אותו, או לעומת החייל שצריך להגדיל ולעומת תקציב הבטחון ולעומת כל הדברים האחרים בצרכי ישראל הכלליים. ואני מציע שכאשר הועדה תשמע גם את מר ברום וגם את מר ארקין, ואנחנו נשמע אותם בישיבה הבאה שלנו, שניים מהנוכחים פה - יהיו נוכחים, כדי שאם חברי הועדה ירצו לשמוע מפיכם איזה שהיא הערה נוספת או איזה תיקון, שתבתן לכם ההזדמנות לשמוע את הצד השני, הצד שצריך לתת בסופו של דבר. אתם תודיעו למר פלקסר, המזכיר שלנו, מי יהיו השניים, והועדה תתחיל בדיון לגופו של דבר, ואז גם ח"כ גרופר יאמר את דברו, ובשתדל להגיע למסקנה בהקדם, לטובת העניין. תודה רבה לכולם.

הישיבה הסתיימה בשעה 16.00